

Людмила Огнева

ЗЕКІВСЬКИЙ ГЕНЕРАЛ

ЗЕКІВСЬКИЙ ГЕНЕРАЛ

ЛІТЕРАТУРНО – МИСТЕЦЬКЕ ВИДАННЯ

ЗЕКІВСЬКИЙ ГЕНЕРАЛ

Упорядник
Огнева Людмила

Оригінал-макет та верстка
Огнева Людмила

ЗЕКІВСЬКИЙ ГЕНЕРАЛ / Упорядник Л. Огнева. – Донецьк, 2009.
20 с., іл.

31 серпня 2007 року вийшов Указ № 801/2007 Президента України "Про відзначення 70 років від дня народження В'ячеслава Чорновола".

Чи не забагато пафосних слів мовиться сьогодні про В.Чорновола? Гадаю, що його постаті не загрожує перетворитися в ікону, до якої треба прикладатися, бо він всім своїм життям ніколи не претендував на роль святого чи великомученика. Він не вважав ворогами навіть тих, хто саджав його до в'язниці, хто збиткувався над ним.

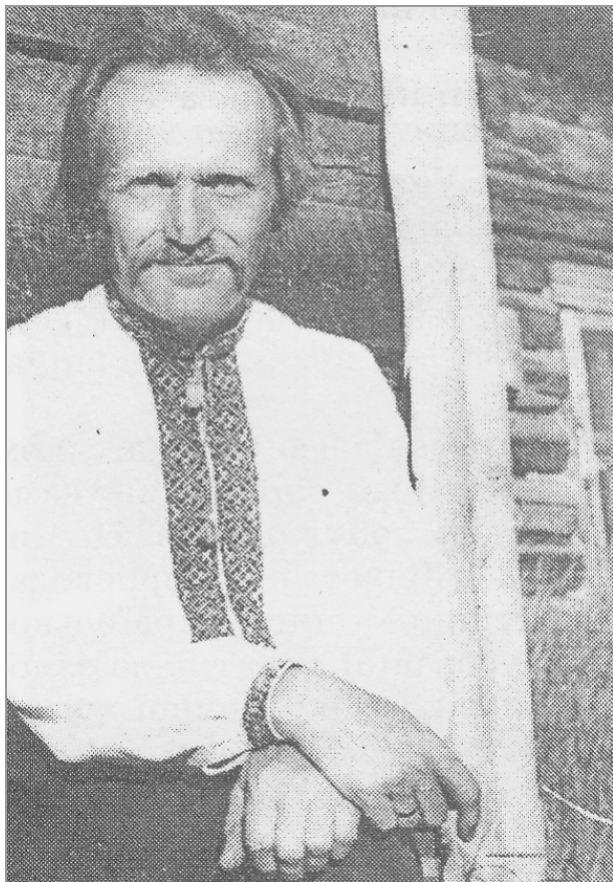
Світлій пам'яті В'ячеслава Чорновола присвячується.

На обкладинці:
Віра Кулеба. Чорновіл. 2000.
Полотно, олія. 105x125

© Огнева Людмила. 2009

*І розіпнуть тебе, і прокленуть,
І на іконах намалюють знову.
І ті жінки, що йшли з любов'ю,
На Тебе знов молитися почнуть.
І наречуть онуків і синів
Твоїм ласкавим іменем, мій друже.
І в спогадах далеких, небайдужих
Тобі дарують кілька тихих слів.
Лиш я для світу цього Міріям.
Чорніє серце. Хижа моя тінь.
І світ за це платитиме мені,
Огудою, що краща від добра.*

Ірина Стасів-Калинець

В.Чорновіл на засланні

Чорновіл В'ячеслав.

Я б обрав життя, яке прожив

Якби мене запитали, чи жалкую я про те, як склалося моє життя, про відсиджені 15 років, я б відповів: анітрохи... І якби довелося починати все спочатку та вибирати, я б обрав життя, яке прожив.

Часи змінюються, інколи залишаєшся майже один. У мене таке було. Але все одно вірю, що чиню правильно. Не будемо говорити високі слова про ідею, відповідальність тощо. Ти вирішив, що так, а не інакше потрібно діяти. Віриши у свою дорогу? Іди й не звертай!..

Чорновіл В'ячеслав.

Про націоналізм жертвний і націоналізм кар'єрний

Для мене і для нас усіх націоналіст – це патріот своєї Батьківщини. Це людина, яка понад усе любить свою Батьківщину, нашу Україну, яка понад усе хоче добра для неї.

Отож треба провести межу між жертвним націоналізмом, і тим, що я можу назвати кар'єрним націоналізмом.

Змінилися часи – і люди, які колись сиділи по кабінетах райкомів партії та райкомів комсомолу, в інших затишних місцях, раптом на хвилі часу стали надзвичайно великими націоналістами й повчають мене й таких, як я, які сиділи десятиліттями, довгими роками по концтаборах за Україну, за наш народ, – хто справжній націоналіст, а хто ні.

Я думаю, що їм час від часу треба приходити до символічних чи справжніх могил справжніх націоналістів, справжніх українських патріотів і каятися тут.

Лютий - березень 1997 р.

Зеківський генерал

31 серпня 2007 року вийшов Указ № 801/2007 Президента України "Про відзначення 70 років від дня народження В'ячеслава Чорновола".

Чи не забагато пафосних слів мовиться сьогодні про В. Чорновола?

Гадаю, що постаті В. Чорновола не загрожує перетворитися в ікону, до якої треба прикладатися. Бо всім своїм життям ніколи не претендував на роль святого чи великомученика. Він не вважав ворогами навіть тих, хто саджав його до в'язниці, хто збиткувався над ним. Друзям, які радили йому – голові Львівського облвиконкому звільнити з посад усіх тих, хто був причетний до його арештів, заслання, а тепер опинилися у його підпорядкуванні, він відповів: "Немає ким їх замінити, а оці, які єсть, – професіонали, знають свою справу. Це – по-перше, а по-друге, немає в мене до них ненависті, бо це – люди, які заробляли хліб таким ось шляхом, а інші – інакшим. Ми з ними боремося і тепер, але не в умовах диктатури. Ось – це важливо". Хотілось би мені запитати у В'ячеслава Максимовича: "А що, наші непрофесіонали не змогли б красти так як ті професіонали?" Й посьогодні не загоїлася рана, нанесена Народному Рухові розколом. Тоді були деякі причини для непорозумінь, однак дрібні. "Дрібненькі людці, плюгавенькі, їм хотілося слави Чорновола. Але щоб її мати, треба мати Чорновола в душі" – таку оцінку тим подіям дав професор Василь Яременко. На траурному мітингу соратник В. Чорновола М. Косів сказав: "Твоя постать нині виростає по всій планеті. А ті, які хотіли применшити Тебе, вчинити Тобі недовіру, маліють і мізерніють на очах. Тобі вибрано місце на центральній алеї Байкового кладовища, бо Ти був центральною фігурою в утвердженні Української національної держави".

Михайло Хейфець у своїх спогадах «Українські силуети» дав блискучу характеристику В. Чорноволу, розповідаючи про

акцію у Мордовських таборах, організовану та успішно ним проведена.

Вони познайомилися у лютому 1977 р. в Явасі на етапі до 19-ї зони, де знаходилась лагерна тюрма (ПКТ). Майор Александров «приписав» Чорноволові шість місяців ПКТ за те, що той став на Статус політ'язня. Тобто: повністю відмовився від виходу на роботу, від вишукування на «перевірку» і у їдальню, від усього «режиму», розробленого МВС для лагерів та тюрем. “Життя в ПКТ невеселе: замість барака в'язня переводять у камеру, іноді поодинці; замість туалету надворі стоїть параша в камері; пайок ополовинюється, «ларьок», тобто закупка додаткових продуктів в магазині зони, зменшується втричі, а листування вчетверо (один лист у два місяці замість звичайних двох листів на місяць). Навіть звичні мордовські зеки сумують, коли їх етапують до ПКТ! Але Чорновіл їхав тоді до ПКТ, як Наташа Ростова додому після зустрічі на балу з князем Андрієм: Він випромінював енергію...” – пише М. Хейфець.

В Явасі група етапників, довго чекала на погрузку у «воронок». Погрузка затримувалась: когось «менти» чекали. Аж ось гримнув гальмами наступний состав. Звідти привели двох зеків високого і низького. Високого посадили в «автозаці», як належить особливо небезпечному, в «стакан», і звідти через металеву стіну він почав засипати компанію «останніми новинами»: «Хлопці, я задумав провести в ПКТ серію голодівок на підтримку Статусу політзека. На захист кожного пункту Статуту буду проводити голодівку і подавати докладну заяву, навіщо потрібен цей параграф Статуту. Голодівки проводитиму тільки якщо будуть садити до ШИЗО з ПКТ в кожний голодний день, – все рівно тим пасчком у 400 грамів голоду не вгамуєш, так хай хоч один день з користю пройде. Як ви рахуєте?» (М. Хейфець)

Десь за тиждень після прибуття Чорновола до зони всі були попереджені, що зони суворого режиму в Мордовії планують провести стоденний страйк з вимогами визнати в СРСР Статус політичного в'язня. 21 квітня 1977 р. в'язні вперше не вийшли ні вишукуватись, ні на роботу, зірвали нашивки і

оголосили на сто днів повний саботаж всіх лагерних вимог – на честь наступної Білградської наради 35 держав Європи і Америки.

Щодня страйкарів відводили до карцеру. Всі місця у всіх камерах були зайняті. "Веселий був карцер у перші статусні дні. Завжди найтяжчі у карцері ні голод, ні холод, а самотність і мовчанка. Розмови між камерами заборонені, а якщо будеш перегукуватись з сусідами, ризикуєш після закінчення карцерного строку втратити «ларьок» або навіть отримати новий карцерний строк. Але ж тоді було свідомо заплановано сто днів без ларька і сто днів у карцерах – а в цій ситуації чим можна було страйкарів укусити?" (М. Хейфець)

І карцер перетворився у статусний клуб. Мешканці його перегукувались вільно, а на будь-яке зауваження наглядача була стереотипна відповідь: «Ми на Статусі! Ми поза закону!» Чорновіл – володар камери ПКТ, де був радіорепродуктор, записував у себе всі новини і одразу ж диктував їх усім камерам.

Чорновола намагався зупинити політрук зони: "Не можна кричати в карцері..." На що отримав відповідь: "Громадянин політрук, я веду політзаняття. Ви ж самі не можете допустити, щоб статусники сто днів не слухали політзанять... Я нічого їм не повідомляю, окрім московських повідомлень."

Що робити? Режим вимагає тиші у карцері, але режим вимагає і щоденних політзанять... Політрук почав щоденно вести з Чорноволом бесіди. Головна тема цих бесід: "СРСР не має політв'язнів, тому і не має Статусу політв'язня». Основний аргумент політрука був таким: оскільки в державі не існує кодексу політичних злочинів, а є єдиний кримінальний кодекс, значить, в ній немає політв'язнів, а є тільки кримінальні злочинці. Повинно раніше дати юридичне визначення політичного в'язня, а потім вже говорити про його статус. Інакше кожний крадій оголосить себе політиком". Але суперечити Чорноволові було важко. Його відповіді були переконливі:

"Визначення політв'язня вже дано. В книзі одного англійського комуніста, вона є в бібліотеці, наводиться визначення, яке дала

Анжела Девіс. Вибачте, вона для Вас – авторитет?" "Так" – погоджувався політрук.

- Так ось, Девіс так визначила політв'язня: це особа, яка переступила закони даної держави не в особистих інтересах, а суспільних інтересах – в інтересах всього суспільства, або окремої його групи. Кожного з нас, ну, майже кожного, суд звинуватив не у корисливих мотивах, а навпаки – інкримінував, що ми власні кошти вкладали у наше “преступне деяніє”.

- Але, вимагаючи Статусу, ви домагаєтесь переступу Радянського Закону. А наша задача – виконувати закон, а не допомагати його переступати.

- Ви маєте рацію, ми хочемо змінити закон. І свідомо йдемо на його переступ.

- А ви називаєте себе правозахисником! - парирує політрук.

- ... але ви не дали нам ніякої можливості змінити закон, який ми вважаємо не справедливим, окрім переступу цього закону. Ми відправили проект Статусу до Верховної Ради і не отримали ніякої відповіді по суті теми. Тільки тоді ми вирішили переступити законодавство...

- Ну, за дії Верховної Ради я відповідати не можу, - і політрук йде собі геть.

Кожного дня начальство зверталось до страйкарів з умовляннями. До Михайла Хейфеця звернувся «господарь зони» Пікулін: «Навіщо ви, Хейфець, стали на Статус? У вас зовсім немає самостійності у діях, самолюбства. Все робите так, як наказує ваш зеківський генерал – Чорновіл!»

А як командував цей генерал? “Приємна риса Чорновола - природженого лідера – відсутність марної пихатості, гонору. Командує, вимагає, але при цьому не вважає себе головним, розумним, кращим. Справа вимагає, а не командир! В особистому спілкуванні він залишався цілком простим хлопцем і у той же час вмів зберегти у середовищі українців величезний, легендарний авторитет. Достатньо було в зоні будь-якому українцеві сказати: “Звертаюсь до вас за дорученням Чорновола. Славко просить...”, щоб люба справа виконувалась. ... Але при

усій зовнішній простоті і демократичності Чорновіл вмів відстоювати свої “генеральські” повноваження”. (М. Хейфець)

Спостерігаючи за Чорноволом з боку, Хейфець порівнював його з Ганді, Неру: “Це – подібний їм тип національного вождя. Йому б діяти у будь-якій колонії Британської імперії, де юридичні, історичні і логічні аргументи – увесь скарб яким володіє Чорновіл, - вислуховуються, оцінюються, сприймаються противником. За складом душі В'ячеслав благородна людина.”

В статусний період він не міг виходити у зону – під час перезмінок між карцерами його виводили не до зони, а до тюремної камери. Проте він впевнено диригував статусною акцією. Кожний голодний (через добу) ранок він оголошував всьому бараку, який пункт Статуса буде темою чергової заяви на ім'я прокурора і у честь чого всі проводять сьогодні чергову голодівку протесту. “Ми вимагали від варти папір, і писали заяви. Потім кожний читав свій твір уголос всьому бараку – це було схоже на змагання поетів у середньовіччя – віддавали все наглядачу, і лягали у дрейф: у день голодування бажано менше рухатись, краще перележати на підлозі.” (М. Хейфець)

Страйкарі нічого не вимагали особисто для себе, для всіх, але тільки прав для політв'язнів СРСР. Акція набула світового резонансу завдяки особій заяві академіка О.Д.Сахарова.

Адміністрація зі злістю заявляла: “Своєю акцією в зоні ви принесли більше шкоди радянській державі, ніж злочинними діями на волі”.

Нині в Україні немає такої Постаті. Але не можна сказати, що В'ячеслав Чорновіл зник з політичної арени, бо він залишається як орієнтир, як образ – і для друзів, і для ворогів.

В'ячеслав Чорновіл у поезії

Пуцин Олександр.

У Сибір¹

У глибині сибірських руд
Ви горде збережіть терпіння,
Не пропаде ваш гіркий труд
І дум високе устремління

Недолі вірная сестра,
Надія в хмурім підземеллі
Розбудить щастя дні веселі,
Прийде омріяна пора!
Любові й дружби лик ясний
Дійде крізь хмурії затвори,
Як в ваші каторжні нори
Доходить вільний голос мій.

Кайдани тяжкі упадуть,
Темниці рухнуть, і свобода
Зустріне вас. Настане згода
І меч брати вам віддадуть.

¹ Свій переклад Олександра Пуцина Галина Гордасевич вислала В'ячеславу Чорноволу, коли він відбував третій строк в Сибіру

Гордасевич Галина.

В'ячеславу Чорноволу

Відроджуються древні храми.
Встають із попелу й руїн.
Так під історії вітрами
Загоюймо душевні рани,
Підводьмо храми із руїн!
Нас доля гнула, і ламала,
І світом безвісті вела.
Та віра душі в нас тримала,
Хоч доля гнула, і ламала,
І світом безвісті вела.
Яку знаругу ми терпіли
В пустелі, в тундрі і в тайзі!
На камінь сльози в нас скипіли,
Не раз зубами ми скрипіли
В пустелі, в тундрі і в тайзі.
Та правда устає над світом
Висока й світла, мов зоря.
Нехай укріє землю цвітом!
Нехай засяє нашим дітям
Свобода, світла, мов зоря!
За неї кров'ю заплатили
Найкращі доньки і сини.
Нам їхні імена світили.
Ми їхню пам'ять освятили.
Навік прославлені вони!
Вертаймо ж на пороги отчі
З усіх земель, з усіх країн!
Хай нищий зайда їх не топче!
Вертаймо ж на могили отчі,
Підводьмо храми із руїн.

Гордасевич Галина.

Щаслива бджілка

Коли у Києві ховали Чорновола, –
У місті, сповненому пам'яті віків, –
Печальні люди сходились довкола
І несли сотні, може й тисячі вінків.

Жінки ридали: – Вбили, ой, убили!
Чоловіки стискали кулаки,
А над юрбою сині, жовті, білі
Пливли вінки.

І перша бджілка вилетіла з вулика –
Її послала в світ бджолина рать.
А тут же того цвіту повна вулиця!
І стала бджілка свій нектар збирать.

Сльоза у когось в оці золотіла,
Дзвеніли дзвони, аж земля гула,
А бджілка все летіла і летіла –
Вона одна щасливою була.

30 березня 1999р., Київ

Гордасевич Галина.

Над труною Славка

Над труною Славка говорили не ті,
Що зустрілись йому в молодому бутті,
Довгі роки з ним поруч були у житті,

З ним долали провалля й урвища круті.
Розгубились вони... А в життя суєті
Приліпились до нього не ті, ой, не ті!
І були їх слова і фальшиві й пусті.

м. Львів

Дениско Галина.

Хай виростуть безгрішні немовлята

На голу землю пада Божий гнів:
Я дав вам Край найкращий, тихі води,
Провідників в дорозі до свободи,
А ви все бігли в стайні до царів,
Вождів, начальства, злодіїв в законі,
І розум свій топили в самогоні,
Й зацьовували всіх, хто не змалів.
Чи це народ?
Зоря Полин горить,
Земля не родить, і вже згіркли ріки,
А він в парламент – злодіїв злоріких,
І перед тінню власною тремтить...
Я б викреслив осквернений цей Край,
Але стоїть перед моїм престолом
Той, що любив Україну, наче Бога,
І каже: «Отче, з мене починай,
А їх прости...»
Спиняю руку. І даю вам час.
Хай виростуть безгрішні немовлята,
Які не знають зрадництва й розбрату...
Його молитвами помилую я вас...

м. Полтава

Пушик Степан.

Схилимо знамена

Здригнулась Мати від сивого Дону до Тиси.
Заплакали зорі... Озвався в Києві дзвін.
Там само, де вбито варягами князя Бориса.
Наш гетьман загинув, що прізвище мав Чорновіл.

До Волі нас вів і ніколи не знав відпочинку.
Знав зеківські зони під наглядом у сатани.
Та знову вбивають гетьманів у ліфтах будинків
Камазом вас місять, відважні і гідні сини.

Лелеки летять! Сік буйно нуртує в березі.
Та дике розгублення нині у ріднім краю.
Він хоче сказати, що наша земля в небезпеці,
Що далі на нашу свободу кайдани кують!

Скажімо за нього! Чому перегризлися друзі?
Чого всі зробились гіршими за ворогів?
Єднаймося! Працюймо! Та ж він був в постійному русі,
Ще звідти ніхто не вернувсь, куди він відлетів.

Схилимо синьо-жовті знамена і чоли.
Хай буде пером йому рідна земля над Дніпром.
А ми піднесем його справу ще вище ніж вчора!
Україна не вмерла! Гряде Чорноволів огром!

Базилевський Володимир.
Вулиця Чорновола

Ця вулиця запитує сердито:
Щоб вшанувати, спершу треба вбити?
Але не чує вулиці юрма...

Мене звела з ним доля в день тріумфу,
і я йому, високолобцю Руху,
зухвальство мав сказати, що дарма
повівся він галантно з опонентом
й дозволив кинути на себе тінь
в публічному герці...

Він з таким акцентом
погодився, хоч посміхнувся при тім
не без гіркоти...
Та це так, згадалось,
душа його моментом переймалась,
святковістю...

Він з тих був, про яких –
з родзинкою людина – влучно кажуть,
хоча, ймовірно, ворог зауважить –
егоцентрист, пустомолот і псих.

Стрімкий і схильний до імперативу,
втручався в січу, мов його несла
вперед нестримна заводійна сила,
і роздягав мерзоту догола.

В тієї сили є ім'я – харизма,
і, слухаючись голосу її,
він вежі брав, як цезар,
з аристократизмом,
коли комуністичні солов'ї
в жаданні колективної опори
збивалися в несамовиті хори.
Як пасувала йому рвійність ця,

цей поєдинок з кодлом, ця відвага!
В хвилини ті плащ Чайльд-Гарольда й шпага
були б йому, їй-право, до лиця.
Здавалось, хтось в запеклій словорубці
втішався ним, веселим самогубцем.

Не всім у тім виснажливім спектаклі
подобалась його верховна роль.
Одні з ним чубились в антракті,
шептались інші – голий цей король.
Рубав же той, хто ближче до корита:
щоб поховати – спершу треба вбити.

В похилий день народної печалі
прийшли з ним попроситися й вони –
ті, що в сенатських сідалах кричали
й на велелюдді Форумів – розпни!

Прощалася не тільки Україна,
а й криводушний і лихий конклав,
що Україну кидав на коліна,
а він – більмо на оці – заважав.

І все ж – за біль, за всіх зусиль марноту,
за каторгу, за раковий режим
була ця втрата мовби поворотом
до правди, у якої він служив.

Сльоза – Дніпро,
якщо вона відверта,
вгинався брук, то Київ збився з ніг.
Скріпив щербатий дух життям і смертю
він – чорний віл свободи – й переміг.
Та як же нестерпуче з ним ось жити:
щоб полюбити – спершу треба вбити.

2001 рік.

Орнамент, присвячений В. Чорноволу²

² Сотворімо сонце у душі. Ірина Залеська. – Ів.-Франківськ : "Нова Зоря", 2003

ЗМІСТ

Слово до читача.....	Error! Bookmark not defined.
<i>Чорновіл В'ячеслав. Я б обрав життя, яке прожив</i>	5
<i>Чорновіл В'ячеслав. Про націоналізм жертвний і націоналізм кар'єрний</i>	5
<i>Огнєва Людмила. Зеківський генерал</i>	6
В'ячеслав Чорновіл у поезії.....	11
<i>Пуцін Олександр. У Сибір</i>	11
<i>Гордасевич Галина. В'ячеславу Чорноволу</i>	12
<i>Гордасевич Галина. Щаслива бджілка</i>	13
<i>Гордасевич Галина. Над труною Славка</i>	13
<i>Дениско Галина. Хай виростуть безгрішні немовлята</i>	14
<i>Пушик Степан. Схилимо знамена</i>	15
<i>Базилевський Володимир. Вулиця Чорновола</i>	16
Орнамент, присвячений В. Чорноволу.....	18

Літературно-мистецьке видання

Людмила ОГНЄВА
ЗЕКІВСЬКИЙ ГЕНЕРАЛ

Комп'ютерний набір та верстка
Огнєва Людмила

Орнамент, присвячений В. Чорноволу,
вишила Огнєва Людмила

Підписано до друку . Формат
Ум.друк.арк. . Друк лазерний. Зам. № .Наклад 100
прим.

Віддруковано у друкарні "Норд Комп'ютер" на цифрових
лазерних видавничих комплексах Rank Xerox DokuTech 135 і
DocuColor 2060.

Україна, м. Донецьк, 83003, вул. Разенкова, 6,
Тел.: (062) 389-73-82, 389-73-86

